

PRESENTACIÓ

Des del món clàssic, un dels àmbits que ha dotat d'identitat les comunitats al llarg del temps ha estat l'educació. Més enllà dels llaços socials o de la ubicació geogràfica, haver compartit una mateixa educació orientada a un tipus ideal d'humanitat ha estat i és una de les constants de l'evolució de les diferents cultures fins a l'actualitat.

Malgrat això, sovint, els aprenentatges han ocupat espais informals, itinerants, ocasionals i, en molts casos, insalubres. Històricament càtedres, palestres, aules, *gimnasiums*, etc. s'han desenvolupat tant a l'espai públic, en carrers, portalades i porxos, com en espais privats. Tan sols en alguns casos es realitzen construccions específiques per a l'ús educatiu i no són majoritàries.

Més endavant, a Occident i ja a l'edat mitjana, amb la consolidació de les institucions universitàries, apareixen els primers edificis de tipus educatiu, primer seguint models vinculats als espais de culte per incorporar posteriorment espais cada vegada més especialitzats. A partir dels segles XVIII i XIX, ja trobem espais dedicats també a l'àmbit infantil o escolar, on els arquitectes projecten segons l'estil de cada època, tot dialogant amb mètodes docents, normatius, polítiques institucionals i el context social.

Finalment, i més enllà dels edificis projectats ja d'origen com a escoles o universitats, els espais educatius han continuat ocupant edificis existents, alguns d'ells també amb valors patrimonials.

L'objectiu de les jornades és generar, a partir d'aquests reptes i oportunitats, un debat i una reflexió sobre la necessària posada en valor del patrimoni arquitectònic educatiu, per evitar que les transformacions que s'hi duen a terme o, fins i tot, els processos de ruïna i abandonament, impliquin la pèrdua dels valors documentals, però també per veure mètodes, processos i projectes d'intervenció que han aconseguit incorporar aquests valors a projectes educatius actuals.

Per afrontar aquesta complexitat, el curset s'estructura en dos grans blocs. El primer, sobre edificis universitaris, i el segon, sobre edificis escolars. S'exposaran casos on l'ús educatiu planteja tensions entre els valors històrics de l'edifici i l'adequació de l'espai per tal d'assolir el confort i la configuració necessàries. Aquestes tensions, que es poden trobar en totes les escales, urbana, campus, edificis, espais interiors, revestiments, mobiliari, etc., poden esdevenir, mitjançant una mirada transdisciplinària, valors actius en la pràctica pedagògica actual, precisament ara, que el món educatiu està reivindicant de nou l'espai com a agent actiu en els processos d'ensenyament-aprenentatge.

PRESENTACIÓN

Desde el mundo clásico, uno de los ámbitos que ha dotado de identidad a las comunidades a lo largo del tiempo ha sido la educación. Más allá de los lazos sociales o de la ubicación geográfica, haber compartido una misma educación orientada a un tipo ideal de humanidad ha sido y es una de las constantes en la evolución de las diferentes culturas hasta la actualidad.

Sin embargo, a menudo, los aprendizajes han ocupado espacios informales, itinerantes, ocasionales y, en muchos casos, insalubres. Históricamente, cátedras, palestras, aulas, *gimnasiums*, etc. se han desarrollado tanto en el espacio público, en calles, portales y porches, como en espacios privados. Solo en algunos casos se realizan construcciones específicas para el uso educativo y no son mayoritarias.

Más adelante, en Occidente y ya en la edad media, con la consolidación de las instituciones universitarias, aparecen los primeros edificios de tipo educativo, primero siguiendo modelos vinculados a los espacios de culto, para incorporar posteriormente espacios cada vez más especializados. A partir de los siglos XVIII y XIX, ya encontramos espacios dedicados también al ámbito infantil o escolar, donde los arquitectos proyectan según el estilo de cada época, dialogando con métodos docentes, normativas, políticas institucionales y el contexto social.

Finalmente, y más allá de los edificios proyectados ya en origen como escuelas o universidades, los espacios educativos han continuado ocupando edificios existentes, algunos de ellos también con valores patrimoniales.

El objetivo de las jornadas es generar, a partir de estos retos y oportunidades, un debate y una reflexión sobre la necesaria puesta en valor del patrimonio arquitectónico educativo, para evitar que las transformaciones que se llevan a cabo o incluso los procesos de ruina y abandono impliquen la pérdida de los valores documentales, pero también para ver métodos, procesos y proyectos de intervención que han conseguido incorporar estos valores a proyectos educativos actuales.

Para afrontar esta complejidad, las jornadas se estructuran en dos grandes bloques. El primero, sobre edificios universitarios, y el segundo, sobre edificios escolares. Se expondrán casos en los que el uso educativo plantea tensiones entre los valores históricos del edificio y la adecuación del espacio para conseguir el confort y la configuración necesarios. Estas tensiones, que se encuentran en todas las escalas, urbana, campus, edificios, espacios interiores, revestimientos, mobiliario, etc., pueden devenir, mediante una mirada transdisciplinaria, valores activos en la práctica pedagógica actual, precisamente ahora, que el mundo educativo está reivindicando de nuevo el espacio como agente activo en los procesos de enseñanza-aprendizaje.

ABSTRACT

From the classical world, one of the areas that have endowed communities with identity over time has been education. Beyond social or geographical location, having shared the same education oriented to an ideal type of humanity has been and still is one of the constants of the evolution of different cultures until nowadays.

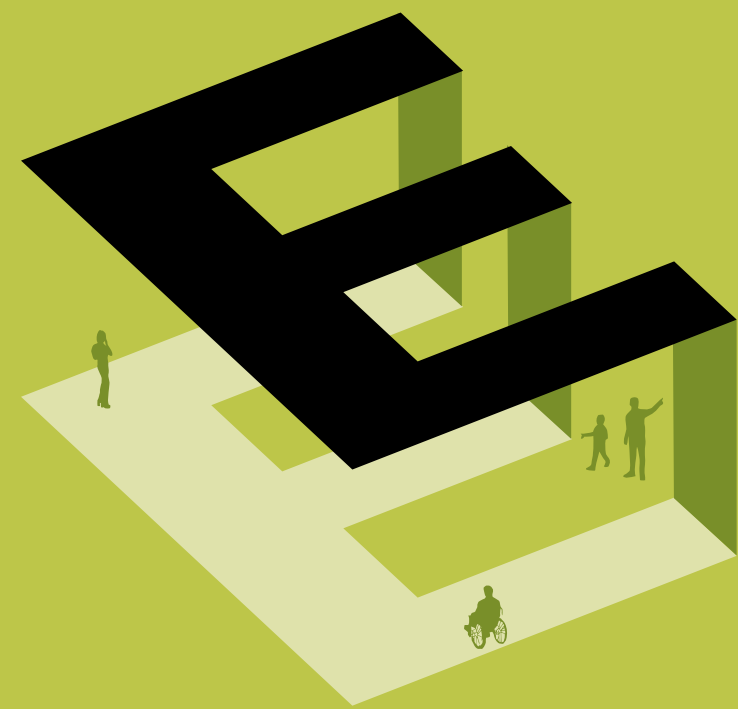
However, often, learning has taken up informal, itinerant, occasional and, in many cases, unhealthy spaces. Historically, cathedra, palaestras, classrooms, gymnasiums, etc., have been developed both in public spaces: in streets, portals, and atriums as well as in private spaces. Only in some cases, specific constructions were made for educational use and they were not the majority.

Later, in western cultures and already in the Middle Ages, with the consolidation of university institutions, the first educational buildings appeared, first following models linked to spaces of worship, to subsequently incorporating increasingly specialized areas. From the XVIII and XIX centuries, we find places also dedicated to children or schools, where architects designed according to the style of each era, dialoguing with teaching methods, regulations, institutional policies, and social context.

Finally, and beyond the buildings projected since the beginning as schools or universities, educational spaces have continued to occupy existing buildings, some of them also with heritage values.

The aim of the conference is to generate, from these challenges and opportunities, a debate and a reflection on the necessary enhancement of the Educational Architectural Heritage, to prevent the transformations that take place or even the processes of ruin and abandonment, to involve the loss of documentary values, but also to see methods, processes and intervention projects that have managed to incorporate these values into current educational projects.

To deal with this complexity, the conference is structured in two large blocks. The first one on university buildings and the second one on school buildings. Cases will be presented where educational use raises strain between the values of the building as an architectural document, historic and pedagogical and the adaptation of the space to achieve the necessary comfort and configuration. These strains, can be found in every scale: urban, campus, buildings, interior spaces, cladding, furniture, etc., can become, with an interdisciplinary look, active values in the current pedagogical practice, specifically now that the educational world is claiming again the spaces as an active agent in the teaching-learning processes.

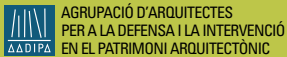

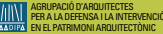
PATRIMONI ARQUITECTÒNIC EDUCATIU

LA RESTAURACIÓ I LA INTERVENCIÓ EN ELS ESPAIS D'APRENENTATGE HISTÒRICS

XLIIÈ CURSET JORNADES INTERNACIONALS SOBRE LA INTERVENCIÓ EN EL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

DEL 12 AL 15 DE DESEMBRE DE 2019

PATRIMONI ARQUITECTÒNIC EDUCATIU

LA RESTAURACIÓ I LA INTERVENCIÓ EN ELS ESPAIS D'APRENENTATGE HISTÒRICS

XLIIÈ CURSET
JORNADES INTERNACIONALS SOBRE LA INTERVENCIÓ EN EL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

DEL 12 AL 15 DE DESEMBRE DE 2019

Comitè organitzador

Mariona Genís Vinyals, doctora arquitecta, directora
Judit Taberna Torres, arquitecta directora
Victoria Bassa Garrido, arquitecta
Doris Österle, estudiant de disseny
Queralt Garriga Gimeno, doctora arquitecta
Dídac Gordillo Bel, arquitecte

Representants de la Junta Directiva de l'AADIPA

Àlex Gràvalos i Torner, secretari tècnic de l'AADIPA
Marta Urbiola i Domènech, tesorera de l'AADIPA

AMB EL SUPORT DE

AMB LA COL·LABORACIÓ DE

AMB EL PATRODINI DE

Visites

La visita de dijous 12 de desembre al matí està inclosa en el preu. L'aforament és limitat a 35 persones i cal formalitzar la inscripció a través de l'enllaç següent.
La visita de diumenge 15 de desembre té un cost de 38€ (inclou trasllat i dinar). El nombre de places és limitat i cal inscripció prèvia.

Informació i secretària administrativa

Marta Marín Segura
Plaça Nova, 5, 6a planta
08002 Barcelona
93 306 78 28
agrupacions@coac.net

CONTEXT LOCAL

DIJOUS 12/12/2019 MATÍ

Visita a diversos espais d’aprenentatge de la ciutat de Barcelona

- 9.00 Trobada a l'Escola Baixeras (C. de Salvador Aulet, 1) i recepció
- 9.10 Les Escoles de Goday a Barcelona. Introducció i posterior visita guiada
Marc Cuixart Goday, arquitecte responsable de diverses intervencions en edificis de l'arquitecte Josep Goday Casals
- 10.30 Desplaçament a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya
- 11.00 Intervencions a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Visita guiada
Josep Benedito Rovira i Ramon Valls Ortiz, arquitectes responsables de diverses intervencions en l'edifici
- 12.00 Desplaçament a la Universitat de Barcelona
- 12.30 L'edifici de la Universidad Literaria de Barcelona: el Paranimf. Visita guiada
Jordi Rogent Albiol, arquitecte
- 14.00 Finalització de la visita

EDIFICIS UNIVERSITARIS

DIJOUS 12/12/2019 TARDA

CONTEXTUALITZACIÓ
Origen del tipus i casos en què restauracions i intervencions en universitats han servit per regenerar entorns

- 15.30 Acreditacions
- 16.00 Acte d’apertura del XLIIè Curset
Assumpció Puig i Hors, degana del COAC
Antoni Vilanova i Omedes, president de l'AADIPA
Mariona Genís Vinyals i Judit Taberna Torres, arquitectes, directores del XLIIè Curset
Representant del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya
- 16.45 El patrimonio urbanístico-arquitectónico como instrumento didáctico en las universidades
Pablo Campos Calvo-Sotelo, doctor en Arquitectura y doctor en Educación, Catedrático USPCEU, Académico de Número de la Real Academia de Doctores de España
- 17.45 Pausa cafè

- 18.15 (RE)estructuración del campus Santa Cruz la Real en Segovia a través de la (RE)habilitación de su claustro
Victor Rodríguez Prada, arquitecto, Serrano-Suñer Arquitectura, SLP
- 18.45 La implantació de la Universitat Pompeu Fabra en edificis històrics de la ciutat de Barcelona. Estratègia d’implantació urbana
Josep Benedito Rovira i Ramon Valls Ortiz, project managers en el programa de la Universitat Pompeu Fabra a l'Àrea Ciutadella entre 1993 i 2008
- 19.30 EMAV Can Batlló. Reforma i rehabilitació del Bloc 7 de Can Batlló per acollir l'Escola de Mitjans Audiovisuels
Josep M. Julià Capdevila, arquitecte del Departament de Projectes Urbans, Ajuntament de Barcelona
- 20.00 Debat amb els ponents
Moderen: Antoni Vilanova Omedas, arquitecte i president de l'AADIPA, i Marc Aureli Santos Ruiz, arquitecte, director d'Arquitectura Urbana i Patrimoni, Ecologia Urbana-Ajuntament de Barcelona
- 20.30 Finalització de la jornada

DIVENDRES 13/12/19 MATÍ

L'EVOLUCIÓ DEL TIPUS CAP A L'ESPECIALITZACIÓ
Restauració, intervenció i gestió en edificis d’universitats històriques i en edificis que allotgen estudis especialitzats

- 8.45 Introducció
- 9.00 La restauració arquitectònica de la Universitat de Cervera
Enric Solsona Piña, arquitecte, i Núria Corbella Sala, arquitecta especialista en rehabilitació de patrimoni històric de l'equip de projectes de l'Institut Català del Sòl

- 9.30 El Campus de la Universidad de Alcalá de Henares. Entorno y ciudad
María Rosa Cervera Sardá, doctora arquitecta, catedrática de Composición Arquitectónica, Universidad de Alcalá
- 10.00 La restauración del Patio Trilingüe de la Universidad de Alcalá
José Luis de la Quintana Gordon, arquitecto
- 10.15 Restauraciones en la Universidad de Alcalá de Henares. El proyecto del Paraninfo en la Manzana Fundacional Cisneriana, Plan director
Carlos Clemente Sanroman, arquitecto, Universidad de Alcalá
- 10.45 Pausa cafè
- 11.15 El centenario del Campus Moncloa de la Ciudad Universitaria de Madrid como nuevo paradigma del patrimonio cultural
Joaquín Ibáñez Montoya, arquitecto, Universidad Politécnica de Madrid
- 11.45 Ca la Dona, un espai de formació feminista
Sandra Bestratén Castells, arquitecta, i Mercè Otero Vidal, Ca la Dona
- 12.15 Reanimació del Pavelló Canigó al Recinte de Torribera de Santa Coloma de Gramanet. Adequació dels espais com a escola de restauració.
Mariona Benedito Ribelles, arquitecta
- 12.45 Pla director de l'Institut Verdaguer al Parc de la Ciutadella
Josep M. Vila, historiador i arqueòleg, Mariona Genís Vinyals i Jordi Planelles Salvans, arquitectes
- 13.15 Debat amb els ponents
Modera: José Luis González Moreno-Navarro, catedràtic emèrit d'Arquitectura
- 13.45 Pausa per dinar

CONTEXT INTERNACIONAL

DIVENDRES 13/12/19 TARDA

INTERVENCIONS EN ESPAIS EDUCATIUS INTERNACIONALS
Casos de restauració, intervenció i gestió en edificis universitaris i escolars de l'àmbit internacional

- 15.15 Introducció
- 15.30 Le groupe scolaire Karl-Marx d’André Lurçat: restaurer et adapter dans le respect de l’authenticité d’un édifice majeur du Mouvement moderne
Christiane Schmuckle-Mollard, architecte, membre du Conseil de l'Académie d'Architecture
- 16.00 A Masterplan for Frank Lloyd Wright’s Taliesin West
Thomas “Gunny” Harboe, architect from Harboe Architects
- 17.00 Pausa cafè
- 17.30 Plečnik’s Studio-House restoration. Ljubljana
Maruša Zorec, architect from Arrea arhitektura
- 18.15 Bauhaus Dessau - University of design. Restoration of the historical school building
Monika Markgraf, architect from Bauhaus
- 19.15 Debat amb els ponents
Modera: Anna Ramos, directora Fundació Mies van der Rohe
- 20.00 Finalització de la Jornada i trasllat al Parc de la Ciutadella
- 20.30 Visita guiada a l'Institut Verdaguer de la mà de l'estudiantat de Batxillerat
- 21.00 Parlaments
- 21.30 Sopar refrigeri oficial
- 23.00 Finalització del sopar

EDIFICIS ESCOLARS

DISSABTE 14/12/19 MATÍ

LA INFLUÈNCIA DE LA INNOVACIÓ PEDAGÒGICA. L'EDIFICI ESCOLAR
Restauració i intervenció en edificis escolars, des del segle XIX fins avui

- 8.45 Introducció
- 9.00 L'edificació d'escoles a l'Espanya contemporània: contextos històrics i models arquitectònics
Joaquim Maria Puigvert Solà, doctor en Història, Universitat de Girona, i Andreu Pujol Mas, doctorand en Història, Universitat de Girona
- 9.45 Aprendiendo entre las piedras
Fernando Vegas Lopez-Manzanares i Camilla Mileto, catedráticos, Universidad Politécnica de Valencia
- 10.15 Les escoles provisionals del Temple de la Sagrada Família
Mariona Bonet Agustí, arquitecta col·laboradora de la Junta Constructora del Temple de la Sagrada Família
- 10.45 Pausa cafè
- 11.15 Intervencions en escoles de Josep Goday a Barcelona: rehabilitació de la façana de l'Escola Ramon Llull, substitució de les fusteries de l'Escola Milà i Fontanals i restauracions en els espais interiors
Marc Cuixart Goday, arquitecte, i Pilar Giraldez Fernández, restauradora
- 12.00 El mobiliari de Josep Goday per a les escoles de l'Ajuntament de Barcelona. Un projecte global de pedagogia, arquitectura, mobiliari i decoració
Eva Pascual Miró, licenciada en Història de l'Art i museòloga
- 12.30 80 años después: rehabilitación de la Escuela Graduada Cervantes de Vila-real para Centro Escuela de Infantil y Primaria
José Ignacio Casar Pinazo, arquitecto, Generalitat Valenciana
- 13.00 Rehabilitación de la escuela de Antonio Bonet en el poblado Hifrensa (España)
Juan Fernando Ródenas García, doctor arquitecto, ETSA URV

- 13.30 Debat amb els ponents
Moderen: Antoni Garcia Salanova, arquitecte, director d'equipaments educatius, Consorci Educació de Barcelona, i Francina Martí, Associació de Mestres Rosa Sensat
- 14.00 Pausa per dinar

DISSABTE 14/12/19 TARDA

PROJECTES EDUCATIUS EN EDIFICIS HISTÒRICS. REPTES I OPORTUNITATS
Escoles que han convertit edificis històrics en espais educatius

- 15.45 Introducció
- 16.00 Re-uso adaptativo de edificios para la enseñanza. Barcelona como caso de estudio
Magda Mària i Serrano, doctora arquitecta, Universitat Politècnica de Catalunya
- 16.45 Belles pedres velles per al futur d'un poble. L'adaptació de la rectoria de Copons com escola
Joan Closa Pujabet, arquitecte, gerent de Serveis d'Equipaments, Infraestructures Urbanes i Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona i Àlex Bantulà Gómez, arquitecte
- 17.15 Reforma dels espais educatius de l'Escola Sant Ignasi - Jesuïtes de Sarrià
Carles Bárcena i Alicia Dotor, arquitectes, Aquidos Arquitectes
- 17.45 Pausa cafè
- 18.15 Anàlisi i valoració del patrimoni arquitectònic dels segles XIX i XX a Catalunya. Els equipaments docents
Miquel Barba Vidal, arquitecte, Direcció General del Patrimoni Cultural, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, i Roger Subirà Ezquerria, arquitecte
- 18.45 Escola de música a la fàbrica de Can Bagaria de Cornellà de Llobregat
Verònica Delgado Llorente, arquitecta, Àrea Metropolitana de Barcelona
- 19.15 Rehabilitación de la escuela infantil de Santa Susana que ocupa el Pabellón de Sociedad Artístico-Industrial del arquitecto Antonio Palacios. Galicia
Óscar Andrés Quintela, arquitecto, ARROKABE Arquitectos SLP
- 19.45 Debat amb els ponents
Moderen: Pilar Contreras Llanas, directora general de Centres Concertats i Centres Privats, Generalitat de Catalunya, i Maria Teresa Mínguez Masó, cap del Servei de Gestió de Construccions Escolars, Generalitat de Catalunya
- 20.15 Conclusions i clausura

VISITA A VIC

DIUMENGE 15/12/19 TOT EL DIA

Visita a diversos espais d’aprenentatge de la ciutat de Vic

- 8.30 Sortida de Barcelona en autobús(*)
Punt de trobada: plaça Antoni Maura (Via Laietana / Mercat de Santa Caterina)
(*) places limitades per rigorós ordre d’inscripció
- 9.30 Rectorat de la Universitat de Vic a la Casa de la Convalescència
Benvinguda institucional de l'Ajuntament
Presentació del projecte: Universitat de Vic, Campus Ciutat i Projecte U360
Visita guiada per la Casa de la Convalescència acompanyats pels arquitectes Victoria Bassa, Núria Ayala i José Luis Vives
- 11.00 Escola Jaume Balmes de l'arquitecte Josep M. Pericas.
Visita guiada a càrrec de Josep M. Claparols Pericas, arquitecte
- 12.00 Escola Estel de l'Arquitecte Josep M. Pericas.
Visita guiada a càrrec de Josep M. Claparols Pericas, arquitecte
- 13.00 Seminari de Vic de l'arquitecte Lluís Bonet Garí
Visita guiada
- 14.00 Dinar al restaurant El Seminari
- 15.30 Trasllat en autobús al Campus Miramarges de la UVIC
- 15.45 Seu del Museu Virtual Pedagògic de la UVIC.
Visita guiada a càrrec d'Eulàlia Collel·ldemont, professora titular, Departament de Pedagogia, Universitat de Vic
- 17.00 Tornada a Barcelona en autobús